

ВИЗНАЧЕННЯ ДОСТАТНОСТІ РІВНЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

© 2014 **СТОЛЯРЧУК А. В., ВОЙТКО С. В.**

УДК 303.447.23:339.722

Столярчук А. В., Войтко С. В. Визначення достатності рівня золотовалютних резервів України та країн Європейського Союзу

Здійснено аналіз взаємозалежності розміру зовнішнього боргу та розміру золотовалютних запасів України та країн ЄС. Проаналізовано основну складову національного багатства країни – розмір золотовалютних запасів. Розглянуто структуру золотовалютного запасу та валового державного боргу України. Визначено найбільш вагому частку в загальній структурі золотовалютного запасу. Обґрунтовано регулювання золотовалютних запасів на сучасному етапі розвитку країн. Здійснено порівняння обсягів золотовалютних резервів країни з іншими країнами. Визначено рівень достатності золотовалютних резервів. Досліджено динаміку зміни золотовалютних резервів і консолідованих боргів України, Болгарії, Латвії, Литви і Румунії протягом 2010 – 2012 років. Встановлено взаємозв'язок між золотовалютними резервами та консолідованими боргами країн ЄС та України відповідно до змодельованих лінійних рівнянь залежності та визначено їх коефіцієнти кореляції. Оцінено адекватність золотовалютних резервів України за критерієм покриття імпорту.

Ключові слова: золотовалютні резерви, консолідований борг, валовий державний зовнішній борг.**Рис.:** 2. **Табл.:** 3. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 9.

Столярчук Анастасія Володимирівна – студент, факультет менеджменту та маркетингу, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: nastia_stoliarchuk@ukr.net

Войтко Сергій Васильович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: s.voytko@kpi.ua

УДК 303.447.23:339.722

UDC 303.447.23:339.722

Столярчук А. В., Войтко С. В. Определение достаточности уровня золотовалютных резервов Украины и стран Европейского Союза

Осуществлен анализ взаимозависимости размера внешнего долга, размера золотовалютных запасов Украины и стран ЕС. Проанализирована основная составляющая национального богатства страны – размер золотовалютных запасов. Рассмотрена структура золотовалютного запаса и валового государственного долга Украины. Определена наиболее весомая доля в общей структуре золотовалютного запаса. Обосновано регулирование золотовалютных запасов на современном этапе развития страны. Проведено сравнение объемов золотовалютных резервов страны с другими странами. Определен уровень достаточности золотовалютных резервов. Исследована динамика изменения золотовалютных резервов и консолидированных долгов Украины, Болгарии, Латвии, Литвы и Румынии на протяжении 2010 – 2012 годов. Установлена взаимосвязь между золотовалютными резервами и консолидированными долгами стран ЕС и Украины в соответствии со смоделированными линейными уравнениями зависимости и определены их коэффициенты корреляции. Оценена адекватность золотовалютных резервов Украины по критерию покрытия импорта.

Ключевые слова: золотовалютные резервы, консолидированный долг, валовой государственный внешний долг.**Рис.:** 2. **Табл.:** 3. **Формул.:** 1. **Библ.:** 9.

Столярчук Анастасия Владимировна – студент, факультет менеджмента и маркетинга, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: nastia_stoliarchuk@ukr.net

Войтко Сергей Васильевич – доктор экономических наук, доцент, профессор, кафедра международной экономики, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: s.voytko@kpi.ua

Stolyarchuk A. V., Voytko S. V. Identification of Sufficiency of Gold and Currency Reserves of Ukraine and EU Countries

The article analyses interdependencies of the size of foreign debt and size of gold and currency reserves of Ukraine and EU countries. It analyses the main component of the national wealth of the country – size of gold and currency reserves. It considers the structure of the gold and currency reserve and gross state debt of Ukraine. It identifies the most significant share in the general structure of the gold and currency reserve. It describes regulation of gold and currency reserves at the modern stage of the country development. It compares volumes of gold and currency reserves of the country with other countries. It identifies the level of sufficiency of gold and currency reserves. It studies dynamics of fluctuation of gold and currency reserves and consolidated debts of Ukraine, Bulgaria, Latvia, Lithuania and Romania during 2010 – 2012. It establishes the link between gold and currency reserves and consolidated debts of EU countries and Ukraine in accordance with the modelled linear equations of dependencies and identifies their correlation ratios. It assesses adequacy of gold and currency reserves of Ukraine by the import coverage criterion.

Key words: gold and currency reserves, consolidated debt, gross state foreign debt.**Pic.:** 2. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 9.

Stolyarchuk Anastasiya V. – Student, Faculty of Management and Marketing, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: nastia_stoliarchuk@ukr.net

Voytko Serhiy V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of International Economics, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: s.voytko@kpi.ua

Економічний стан країни характеризується низкою показників, одним серед яких є обсяг офіційних міжнародних (золотовалютних) резервів. Відповідно, якщо держава має у своєму розпорядженні значні обсяги міжнародних валютних резервів, то вона може регулювати

дію будь-яких факторів, що спричиняють порушення рівноваги на фінансовому ринку. Зважаючи на макроекономічну ситуацію в країні, орієнтири у розвитку, доцільним є аналіз золотовалютних запасів України та оцінка їх розмірів порівняно із країнами Європейського Союзу (ЄС).

Питання щодо вивчення та визначення розмірів золотовалютних резервів досліджували вітчизняні та зарубіжні фахівці Д. Аксьонов [1], М. Артус [2], В. Андрианов [3], Б. Івасів [4], П. Мельник [5] та інші. Кожен з дослідників висвітлює по-своєму різні аспекти формування та використання обсягів золотовалютних резервів, які необхідно розглянути при дослідженні даної теми. Проте, зважаючи на те, що в сучасних умовах недостатньо вивченими є питання достатності розміру золотовалютних запасів, доцільним є їх аналіз та визначення взаємозалежності факторів, що прямо впливають на розмір золотовалютних резервів в Україні та країн ЄС.

Золотовалютні резерви – це іноземна валюта, яка знаходиться у розпорядженні центрального банку, номіновані в іноземній валюті активи та запаси золота [1].

Світові тенденції свідчать про нарощування обсягів золотовалютних резервів країни, незважаючи навіть на умови стагнації економіки. При цьому зростання валютних резервів у країнах, що розвиваються, відбувається переважно за рахунок Азії. У 2012 р. Китайська Народна Республіка зайняла перше місце у рейтингу за розміром офіційних золотовалютних резервів – 3236 млрд дол. США, 2 місце у даному рейтингу посіла Японія – 1259 млрд дол., 3 місце – Саудівська Аравія – 541,1 млрд дол. Лідерами за обсягами золотовалютних резервів країн Європейського Союзу у 2012 році є, зокрема, Німеччина – 248,9 млрд дол., Франція – 184,5 млрд дол., Італія – 181,7 млрд дол., Польща – 108,9 млрд дол. і Великобританія – 105,2 млрд дол. В основі зростання валютних резервів лежать не тільки структурні чинники зростання світових цін на ринках первинних ресурсів, а і монетарні, які спричиняють темпи світової інфляції.

Золотовалютні резерви є важливим інструментом Національного банку України для забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності грошової одиниці України. До їх складу включають стабілізаційні фонди, призначенням яких є згладжування коливань доходів і витрат у періоди несприятливої кон'юнктури. Таким чином, до основних функцій золотовалютних резервів належить:

- ✦ проведення валютної політики: регулювання обмінного курсу національної валюти;
- ✦ формування заощаджень держави;
- ✦ обслуговування валютних зобов'язань;

- ✦ фінансування від'ємного сальдо балансу поточних операцій країни.

В економічній літературі існує значна кількість критеріїв визначення необхідного розміру золотовалютних резервів держави, а саме: критерії Я. Редді (Індія), П. Гвідотті (Аргентина), А. Грінспена (США). Сутність критерію Редді полягає в тому, що при визначенні рівня достатності міжнародних валютних резервів до уваги береться сума платежів за імпортом і витрати на обслуговування зовнішнього боргу (термін – один рік). Правило Гвідотті можна сформулювати коротко: обсяг резервів достатній, якщо він надає можливість країні обходитися без зовнішніх запозичень протягом одного року. Фахівці вважають, що це правило ідеалізує ситуацію в економіці і роблять певні застереження. Дослідження американських економістів М. Бюссерата, М. Мюльдера, які застосували правило Гвідотті для реальних даних, свідчать про його ефективність. Встановлено, що розрахований показник є однією з небагатьох ключових змінних, які здатні передбачити фінансову кризу: «висока ліквідність (представлена як рівень резервів до короткотермінового боргу) може компенсувати слабкі фундаментальні макроекономічні чинники (такі як дефіцит поточного рахунку платіжного балансу та зміцнення реального валютного курсу) і обмежити вразливість країни в період розгортання кризи» [2, с. 137].

Ще одним з критеріїв визначення оптимального обсягу міжнародних резервів держави є критерій покриття імпорту – резерви вважаються оптимальними, якщо вони покривають три місяці імпорту.

Ключовим фактором критерію покриття імпорту є те, що золотовалютних резервів завжди має бути достатньо для покриття майбутнього імпорту протягом певного часового лагу. Так, відповідно до даних *табл. 1*, відношення золотовалютних резервів до обсягу тримісячного імпорту протягом 2006 – 2012 рр. задовольняють умови даного критерію.

Згідно з критерієм Грінспена, золотовалютні резерви повинні перевищувати суму офіційного та офіційно гарантованого урядом короткотермінового зовнішнього боргу [3, с. 3 – 5].

Аналізуючи зміну золотовалютних резервів Болгарії, Латвії, Литви, Румунії та України (*табл. 2*), варто відмітити, що розмір золотовалютних резервів країн збільшувався протягом 2000 – 2012 рр., незважаючи навіть на кризовий

Таблиця 1

Оцінка адекватності золотовалютних резервів України за критерієм покриття імпорту, I квартал 2006 – I квартал 2013 рр.

Рік	Імпорт товарів і послуг		Офіційні резервні активи на кінець періоду, млн дол.	Відношення ЗВР до обсягу тримісячного імпорту
	млн дол.	у % до ВВП		
2006	11 533	54,8	22 358	1,94
2007	15 054	54,5	32 479	2,16
2008	21 941	57,9	31 543	1,44
2009	12 064	49,1	26 505	2,20
2010	14 340	52,2	34 576	2,41
2011	22 039	66,9	31 795	1,44
2012	23 285	63,4	24 546	1,05
2013	22 872	60,6	23 245*	1,02

Джерело: [6]. * – дані взято на перше півріччя.

період 2007 – 2009 рр. Винятком слугує лише Україна у 2009 р., де розмір золотовалютних запасів зменшився на 15,98 % порівняно з 2008 роком. Щодо 2012 р., то у країнах: Болгарії, Латвії та Литви спостерігається зростання золотовалютних резервів на 19,11 %, 17,87 % та 1,04 % відповідно. Скорочення резервів на 2,77 % у Румунії та на 22,77 % в Україні.

венції – значного разового цілеспрямованого впливу центрального банку країни на валютний ринок і валютний курс, що здійснюється шляхом продажу або закупівлі банком великих обсягів іноземної валюти [4, с. 92 – 93]. Оскільки обсяги біржового сегмента внутрішнього валютного ринку в Україні, на якому формувався офіційний курс гривні та

Таблиця 2

Динаміка золотовалютних резервів країн протягом 2000 – 2012 рр., млрд дол.

Країна	Болгарія	Латвія	Литва	Румунія	Україна
2000	3,51	0,92	1,36	3,40	1,48
2001	3,65	1,22	1,67	4,86	3,09
2002	4,85	1,33	2,41	7,29	4,46
2003	6,83	1,54	3,45	9,45	6,95
2004	9,34	2,02	3,59	16,10	9,72
2005	8,70	2,36	3,82	21,60	19,39
2006	11,76	4,51	5,77	30,21	22,36
2007	17,54	5,76	7,71	39,97	32,48
2008	17,93	5,24	6,44	39,77	31,54
2009	18,52	6,90	6,62	44,38	26,50
2010	17,22	7,61	6,60	48,05	34,57
2011	17,22	6,38	8,20	48,04	31,79
2012	20,51	7,52	8,53	46,71	24,55

Джерело: [7].

Із вищенаведених даних табл. 2, використовуючи формулу (1), отримали коефіцієнти кореляції Пірсона. Коефіцієнти кореляції становлять, для країн, що аналізуються, більше 0,9 (знаходиться у межах $0 < R < 1$), що вказує на позитивну лінійну залежність.

$$R = \frac{\sigma_{xy}}{\sigma_x \sigma_y}, \quad (1)$$

$$\sigma_x = \frac{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}}{n}, \quad \sigma_y = \frac{\sqrt{\sum (y_i - \bar{y})^2}}{n}$$

$$\text{та } \sigma_{xy}^2 = \frac{1}{n} \cdot \sum (x_i - \bar{x})^x (y_i - \bar{y}).$$

Таким чином, встановлено, що існує суттєвий зв'язок між розміром офіційних золотовалютних резервів країн і консолідованим боргом країн, тобто таким державним боргом, що утворюється у результаті випуску довгострокових позик, продовження строку середньострокових і короткострокових кредитів, об'єднання раніше випущених позик [8].

На основі вищенаведених розрахунків установлені рівняння залежності (виду $\bar{y} = b + a(\bar{x})$ лінійного рівняння однофакторної регресії) між розмірами золотовалютних резервів і консолідованих боргів Болгарії, Латвії, Литви, Румунії та України (табл. 3). Тобто, зі збільшенням ЗВР на 1 млн дол. збільшується консолідований борг Болгарії – на 3,72 млн дол., у Латвії – на 1,38 млн дол., у Литві – на 2,31 млн дол., у Румунії – на 3,31 млн дол. та в Україні на 2,56 млн дол.

Варто зазначити, що обсяги золотовалютних резервів можуть суттєво відрізнятися і змінюватися з часом під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Так, в Україні до кризи 1998 р. основною функцією офіційних резервів вважалася підтримка стабільності обмінного курсу гривні, тобто наявність резервів для здійснення валютної інтер-

здійснювалася його підтримка, на той час були невеликими, то величина валютних резервів на кінець 1997 р. складала всього 2341,1 млн дол. Після дефолту за зовнішніми та внутрішніми зобов'язаннями основною функцією золотовалютних резервів стало забезпечення обслуговування державного зовнішнього боргу.

Таблиця 3

Залежність офіційних золотовалютних резервів країн та їх консолідованих боргів

Країна	Коефіцієнт кореляції	Рівняння залежності
Болгарія	0,938	$\bar{y} = -1,616 \cdot 10^{10} + 3,72 \cdot \bar{x}$
Латвія	0,965	$\bar{y} = 1,946 \cdot 10^{10} + 1,38 \cdot \bar{x}$
Литва	0,948	$\bar{y} = 7,821 \cdot 10^9 + 2,31 \cdot \bar{x}$
Румунія	0,977	$\bar{y} = -2,617 \cdot 10^{10} + 3,31 \cdot \bar{x}$
Україна	0,908	$\bar{y} = 1,385 \cdot 10^{10} + 2,56 \cdot \bar{x}$

Розглянемо загальну структуру валового державного зовнішнього боргу України станом на 01 січня 2013 р. (рис. 1). Варто відмітити, що валовий державний борг становив 135,1 млрд дол., тобто 76,6 % від ВВП України.

Найбільшу частку в структурі загального валового державного боргу складають інші сектори (53,63 %) – короткострокові (21,4 %), довгострокові (32,23 %), серед яких найбільший відсоток складають кредити; 20,24 % складає сектор загального державного управління, потім – органи грошово-кредитного регулювання (3,59 %), банки (15,96 %) та прями інвестиції: міжфірмовий борг (6,58 %). У структурі золотовалютних резервів країн переважають частки резервів у іноземній валюті та золоті, або інші компоненти (коштовне каміння). Зберігатися валютні резерви можуть

або на території країни (наприклад, монетарне золото), або на депозитах в іноземних банках. Можлива також купівля високонадійних, в основному, державних облігацій, номінованих в іноземній валюті. Оскільки основною валютою у здійсненні міжнародних експортно-імпорتنих операцій є долар США, то, відповідно, доларова складова золотовалютних резервів країн із профіцитом торгового балансу зберігається в американських доларах [5].

Проте кожна країна на власний розсуд вирішує структуру своїх золотовалютних резервів. За показником частки золота у валютних резервах США – 8,1 тис. т (75,4%) посідають перше місце у світі, серед країн ЄС це: Німеччина – 3,4 тис. т (72,4%), Італія – 2,45 тис. т (72,0%), Франція – 2,44 тис. т (71,6%), Швейцарія – 1,04 тис. т (11,5%), Нідерланди – 0,61 тис. т (59,8%). У Болгарії резерви в іноземній валюті складають 86,58%, а золото становить 8,52%.

Згідно з інформацією НБУ в структурі офіційних золотовалютних резервів України станом на 1 січня 2013 р. (рис. 2) найбільшу частку займали резерви в іноземній валюті – 92,23%, золото – 7,73%, СПЗ (резервний та платіжний засіб, що емітується МВФ, існує лише в безготівковій формі у вигляді записів на банківських рахунках [9]) – 0,04% та резервна позиція в МВФ – 0,0001%. Загальна сума офіційних золотовалютних резервів України становили 24652 млн дол.

ВИСНОВКИ

Таким чином, досліджуючи золотовалютні резерви України і країн ЄС – Болгарії, Латвії, Литви та Румунії, встановлено таке:

- ✦ золотовалютні резерви у країні відіграють ключову роль, оскільки їх розмір забезпечує стабіль-

ність функціонування взаємопов'язаних механізмів функціонування країни;

- ✦ при використанні критерію покриття імпорту відзначається те, що протягом 2006 – 2013 рр. коефіцієнт покриття варіювався в діапазоні 1,02 – 2,41, що вказує на достатність золотовалютних резервів України;
- ✦ запаси золотовалютних резервів країн протягом 2000 – 2012 рр. мали тенденцію до зростання, крім України та Румунії, розмір яких суттєво зменшився у минулому році;
- ✦ при використанні кореляційно-регресійного аналізу щодо взаємозалежності золотовалютних резервів і консолідованого боргу визнано досить високий коефіцієнт кореляції для Болгарії – 0,9377, Латвії – 0,9648, Литви – 0,9479, Румунії – 0,9766 та України – 0,9084 і розроблено рівняння залежності для кожної з країн;
- ✦ найбільшу частку в структурі загального валового державного боргу складають короткострокові та довгострокові кредити, частка яких становить 53,63%;
- ✦ у структурі золотовалютних резервів України та Болгарії найбільшу частку займають резерви в іноземній валюті, у Німеччині, Італії та Франції більше 70% займає золото.

Науковою новизною даного дослідження є методичний підхід до визначення рівня достатності золотовалютних резервів, що включає в себе як порівняння розмірів золотовалютних резервів країни з іншими країнами, так і взаємозалежність їх із консолідованим боргом країни.

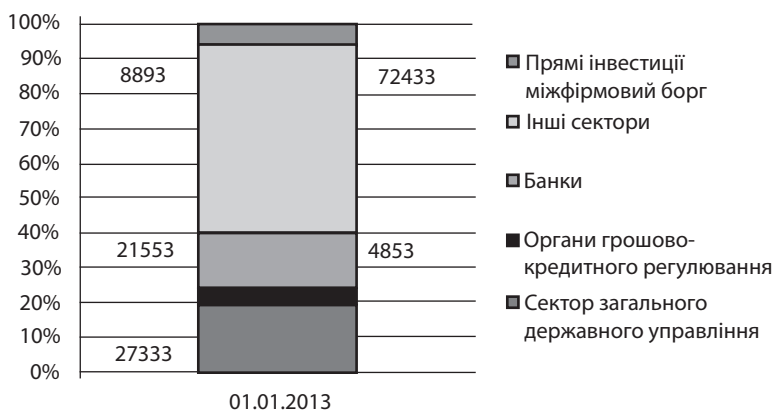

Рис. 1. Структура валового зовнішнього боргу України, млн дол., 2013 р.

Джерело: [6].

Рис. 2. Структура золотовалютних резервів України, млн дол., 2013 р.

Джерело: [6].

Використання отриманих результатів доводить можливість використання золотовалютних резервів не тільки для покриття імпорту, а і для обслуговування валового боргу країни. Подальших досліджень потребує використання запропонованого методичного підходу до аналізу достатності розмірів золотовалютних резервів та їх регулювання у глобальному масштабі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонов Д. Управління золотовалютними резервами в зарубіжних країнах / Д. Аксьонов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/053.htm
2. Артус М. М. Еволюція кредитних грошей. Різновиди сучасних кредитних грошей [Текст] : навч. посібник / М. М. Артус. – К. : Європейський університет, 2004. – 161 с.
3. Андрианов В. Д. Золотовалютные резервы: принципы формирования, структура и эффективность использования [Текст] : монография / В. Д. Андрианов. – М., 2008. – 42 с.
4. Івасів Б. С. Гроші та кредит [Текст] : підр. / Б. С. Івасів. – Тернопіль, Картбланш, 2000. – 510 с.
5. Мельник П. В. Міжнародні резерви України: обсяги і структура [Текст] : монографія / П. В. Мельник. – К. : Світ, 2007. – 116 с.
6. Статистичні дані / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Світового банку. Data & Research. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://econ.worldbank.org/>

8. Економічна енциклопедія. Консолідований борг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovedia.org.ua/38/53402/380831.html>
9. International Monetary Fund [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm>

REFERENCES

- Aksyonov, D. "Upravlinnia zolotovaliutnykh rezervamy v zarubizhnykh krainakh" [Management of foreign exchange reserves in foreign countries]. http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/053.htm
- Artus, M. M. *Evolutsiia kredytnykh hroshei. Riznovydy suchasnykh kredytnykh hroshei* [The evolution of credit money. Variety of modern credit money]. Kyiv: Yevropeyskyi universytet, 2004.
- Andrianov, V. D. *Zolotovaliutnye rezervy: printsipy formirovaniia, struktura i effektivnost ispolzovaniia* [Gold reserves: principles of structure and efficiency]. Moscow, 2008.
- "Ekonomichna entsyklopediia. Konsolidovanyi borh" [Economic Encyclopedia. Consolidated debt]. <http://slovedia.org.ua/38/53402/380831.html>
- Ivasiv, B. S. *Hroshti ta kredyt* [Money and Credit]. Ternopil: Kartblansh, 2000.
- International Monetary Fund. <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm>
- Melnyk, P. V. *Mizhnarodni rezervy Ukrainy: obsyahi i struktura* [International reserves of Ukraine: the volume and structure]. Kyiv: Svit, 2007.
- Ofitsiinyi sait Svitovoho banku. Data & Research. <http://econ.worldbank.org/>
- "Statystychni dani" [Statistical data]. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://www.bank.gov.ua/>

УДК 339.923

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ БІПОЛЯРНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

© 2014 БЕРЕНДА С. В.

УДК 339.923

Беренда С. В. Економічна інтеграція України в умовах реалізації біполярної концепції

У статті розглядається можливість та необхідність реалізації біполярної концепції формування торговельно-економічного режиму України на рівні зон вільної торгівлі, як з ЄС так і з країнами ЄврАзЭС/СНД. Концепція одночасного функціонування Розширеної зони вільної торгівлі (Угода про Асоціацію України з ЄС) та угоди про вільну торгівлю з країнами ЄврАзЭС/СНД може реалізуватися на основі принципу *a la carte* на основі базових угод СОТ і міжнародних практик. Мета статті полягає в розгляді інституційних особливостей біполярної концепції економічної інтеграції України з ЄС та ЄврАзЭС/СНД, спираючись на сучасні наукові погляди про розвиток економічної інтеграції в умовах так званої «європаузи». Зроблено висновок, що «негативна» інтеграція має високий потенціал реалізації для України та Росії. Доводиться хибність думки про антагоністичність одночасного співіснування Зони вільної торгівлі України з ЄС та ЄврАзЭС/СНД з інституційних позицій.

Ключові слова: економічна інтеграція, біполярна концепція економічної інтеграції, *Europe a la carte*, митний союз, зона вільної торгівлі, «негативна» інтеграція, «позитивна» інтеграція.

Рис.: 2. **Бібл.:** 13.

Беренда Сергій Васильович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра міжнародної економіки, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: Emc2@ukr.net

УДК 339.923

UDC 339.923

Беренда С. В. Экономическая интеграция Украины в условиях реализации биполярной концепции

Berenda S. V. Economic integration of Ukraine in the context of bipolar concept realisation

В статье рассматривается возможность и необходимость реализации биполярной концепции формирования торгово-экономического режима Украины на уровне зон свободной торговли, как с ЕС, так и со странами ЕврАзЭС / СНГ. Концепция одновременного функционирования Расширенной зоны свободной торговли (Соглашение об Ассоциации Украины с ЕС) и соглашения о свободной торговле со странами ЕврАзЭС/СНГ может реализовываться на основе принципа *a la carte* на основе базовых соглашений ВТО и международных практик. Цель статьи состоит в рассмотрении институциональных особенностей биполярной концепции экономической интеграции Украины с ЕС и ЕврАзЭС/СНГ, опираясь на современные научные взгляды о развитии экономической интеграции в условиях так называемой «европаузы». Сделанный вывод о «негативной» интеграции имеет высокий потенциал реализации для Украины и России. Доказывается ошибочность мнения об антагонистичности одновременного сосуществования Зоны свободной торговли Украины с ЕС и ЕврАзЭС / СНГ с институциональных позиций.

The article considers a possibility and necessity of realisation of the bipolar concept of formation of the trade and economic mode of Ukraine at the level of free trade zones both with EU and Customs Union of Belarus, Kazakhstan and Russia (CU) / CIS. The concept of simultaneous functioning of the extended zone of free trade (Association Agreement of Ukraine with EU) and free trade agreement with CU / CIS countries could be realised on the *a la carte* principle based on fundamental agreements of WTO and international practices. The goal of the article lies in consideration of institutional specific features of the bipolar concept of economic integration of Ukraine with EU and CU / CIS, relying on modern scientific views on development of economic integration under conditions of the so-called Euro-pause. The article draws a conclusion that negative integration has a high potential of realisation for Ukraine and Russia. It proves falseness of the opinion about dissension of simultaneous existence of the free trade zone of Ukraine with EU and CU / CIS from institutional positions.

Ключевые слова: экономическая интеграция, биполярная концепция экономической интеграции, *Europe a la carte*, Таможенный союз, зона свободной торговли, «отрицательная» интеграция, «положительная» интеграция.

Key words: economic integration, bipolar concept of economic integration, *Europe a la carte*, Customs Union, free trade zone, negative integration, positive integration.

Рис.: 2. **Библ.:** 13.

Рис.: 2. **Библ.:** 13.

Беренда Сергей Васильевич – кандидат экономических наук, доцент, кафедра международной экономики, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)
E-mail: Emc2@ukr.net

Berenda Sergiy V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of International Economics, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)
E-mail: Emc2@ukr.net